

пы:

1. Колыбельные, убаюкивающие ребенка

2. Колыбельные шуточного, ласкающего свойства, которые призваны показать любовь к ребенку, когда он не спит.

3. Колыбельные, которые поют, когда ребенок кушает, делает первый шаг, начинает говорить, когда у него впервые выпадает зуб и т.д.

Особенностью колыбельных песен является наличие присущих только им мелодий. Музыка, ее восприятие в значительной степени объединяет всех людей. Она – приют для человеческих радостей и горестей. Свой первый опыт соприкосновения с музыкой ребенок, конечно, получает от матери. Другими словами, колыбельная – это самая первая мелодия, которая он слышит. По этому поводу Халиль Ёнеткен в своей книге «Методология обучения музыке в школе» пишет следующее: «Новорожденный ребенок по физиологическим причинам ничего не слышит несколько часов и даже дней, но затем он начинает смотреть в сторону, откуда исходит звук, то есть реагировать на него. Постепенно ему все больше нравятся игрушки, издающие разные звуки. Колыбельные приносят ему покой и сон... В два года ребенок впервые пытается повторить услышанное» [6, с. 36].

Мать убаюкивает своего подрастающего малыша, вкладывая в колыбельную всю душу; она делится своими надеждами и мечтами.

Музыка и колыбельная составляют единое целое, они неотделимы друг от друга. Другими словами, мелодия – важный составляющий элемент колыбельной. Однако не стоит забывать о значении слов, то есть самого текста, который также служит выразительным средством.

Кроме фольклорных колыбельных, которым присуща своя музыка, существуют колыбельные, написанные конкретными авторами. Они могут как сопровождаться текстом, так и быть без него. В турецкой музыкальной традиции следующие композиторы создали колыбельные: Джемиль, Сельджук, Корал, Чарлы и др. Среди композиторов Запада, оставивших нам свои гениальные авторские колыбельные, следует отметить Вебера, Шуберта, Шопена.

Невозможно переоценить роль колыбельной, которая как форма народного поэтического творчества содержит в себе большие возможности для формирования фонетического восприятия, чему способствует особая интонационная организация (напевное выделение голосом гласных звуков, темп), наличие повторяющихся фонем, звукосочетаний, звукоподражаний. Колыбельные песни позволяют ребенку запоминать слова и формы слов, словосочетания, осваивать лексическую сторону речи. Несмотря на небольшой объем, колыбельная таит в себе неисчерпаемый источник воспитательных и образовательных возможностей.

Источники и литература

1. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. – М. 1999. – с. 285.
2. Ahmet Tal'at. Halk şairlerin şekil ve nev'i. – İst. 1928. – s. 94.
3. Amil Çelebioğlu. Türk ninniler hazinesi. – s. 9.
4. Besim Atalay. Divanı Lüğatit-Türk tercümesi. – Ank. 1941. – с. 3. – s. 232.
5. Doğan Kaya. Anonim halk şiiri. – İst. 1999.
6. Halil Yönetken. Okulda müzik eğitimi ve öğretim metodları. – Ank. 1952. – s. 36.
7. İgnacz Kunoş. Halk Edebiyatı numuneleri: Türkçe ninniler. – İst. 1925.
8. Nasih Güngür. Kastamonu ninnileri. – s. 11.

Бабочкіна Ю.Д.

ВИКОРИСТАННЯ ЗРОШУВАНІХ ЗЕМЕЛЬ В РИНКОВИХ УМОВАХ

Постановка проблеми. Формування сталого сільськогосподарського виробництва належить до числа провідних проблем аграрного сектору. З особливою гостротою це проявилось в 2003 році, коли внаслідок виключно несприятливих погодних умов різко скоротилося виробництво продовольчого зерна, внаслідок чого виникла необхідність в його імпорті.

На загальних зборах Української академії аграрних наук, що відбулися в липні 2003 року було зазначено, що протягом останніх 50 років екстремальні явища повторюються майже кожні 3-4 роки. У зв'язку з цим особливий наголос було зроблено на необхідності ефективного використання меліорованих земель. У доповіді першого віце-президента УААН, академіка В.П. Ситника, зокрема було зазначено: "Адже саме вони здатні забезпечувати, і в недалекому минулому забезпечували сталий розвиток сільськогосподарського виробництва, були його страховою базою, яка пом'якшувала різкі коливання та недобір продукції в несприятливі роки" [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню особливостей використання меліорованих земель в ринкових умовах та обґрунтуванню шляхів вирішення їх проблем присвячені чисельні праці таких відомих науковців, як В.І. Благодатний, П.І. Коваленко, О.О. Собко, М.М. Паламарчук, В.М. Трегобчук, [2,3,4,5].

Формування цілей статті. Як відомо, в системі меліорацій в світі особливе місце належить зрошенню. В певній мірі дане положення відноситься і до України, бо в нашій державі майже 2/3 сільськогосподарських угідь розташовані в зоні недостатнього зволоження. Крім того, за даними Гідрометкому України, з останніх 15 років 7 були найбільш посушливі, тобто необхідність застосування на більшості території нашої

країни зрошуваних меліорацій очевидна.

Основними цілями даної статті є висвітлення сучасного стану використання зрошуваних земель в Україні та Запорізькій області, обґрунтування необхідності відродження та розвитку меліоративного комплексу країни, забезпечення збільшення продуктивності зрошуваних земель поряд з покращенням їх екологічного стану.

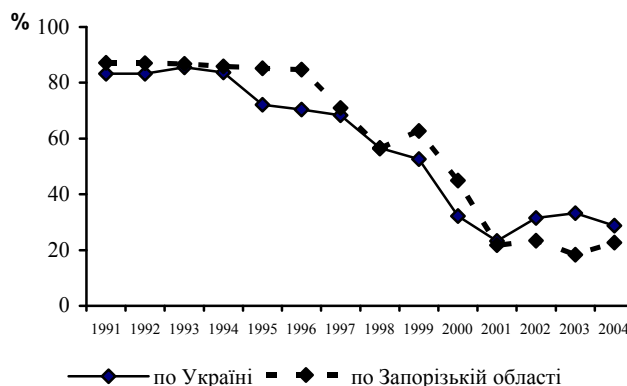
Виклад основного матеріалу досліджень. Зрошення – це один з основних напрямів отримання великих та сталих врожаїв в умовах суходільного землеробства. При раціональному єднанні зрошення з іншими факторами покращення розвитку рослин, насамперед при правильних сівозмінах, системах обробітку ґрунту, удобрення, можна значно збільшити родючість ґрунту та, в кінцевому підсумку, підвищити урожайність сільськогосподарських культур в 3-4, а в посушливі роки – в 5-10 разів [6].

Зрошуване землеробство має величезні потенційні можливості. Так, в умовах зрошення різних країн світу було досягнуто рекордного врожаю зерна озимої пшениці в розмірі 141 ц/га, кукурудзи – 241, рису – 250, картоплі – 1030, кормових буряків – 3009. На території України, за даними Інституту зрошуваного землеробства УААН, при зрошенні було досягнуто урожайності озимої пшениці 84 ц/га, зерна кукурудзи – 131, кормових буряків – 2657 [6].

Площа зрошувальних земель у світі постійно зростає і на цей час складає 264 млн. га, що дорівнює 17 % загальної площі сільськогосподарських угідь, з поливних земель збирають майже 40 % всієї продукції рослинництва. На Україні з 1970 року також відбувалося розширення поливних земель, в 1991 році їх площа досягла 2631 тис. га, однак за останні 12 років 16,2 % цих земель вибули з категорії зрошуваних.

В 2004 році на Україні площа зрошуваних земель, складала 5,3 % сільськогосподарських угідь. Однак, внаслідок багатьох негативних чинників, пов'язаних з кризовими явищами в економіці держави, простежувалося значне скорочення площ, на яких фактично здійснювався полив.

На рисунку наведено динаміку ступеню господарського використання зрошуваних земель - частки фактично политих земель зі зрошуваною мережею до їх загальної площі по Україні в цілому та по Запорізькій області.

Динаміка ступеню господарського використання зрошуваних земель

Як бачимо, ступінь використання зрошуваних земель має чітку тенденцію до зниження. В середньому за останні 10 років він щорічно знижувався по країні в цілому на 5,4 %, по Запорізькій області – на 6,3 %, що складає приблизно 150 та 13,5 тис.га.

Таким чином, останні роки в Україні поливається тільки 2 – 3 % ріллі, тоді як в економічно розвинутих країнах з посушливим кліматом зрошується до 30-50 %. Але для того, щоб отримувати сталі врожаї і забезпечувати продовольчу безпеку, держава повинна мати зрошувані землі в необхідній кількості, тобто відновлення зрошуваних земель необхідно і неминуче.

Зона південного Степу України є унікальним регіоном з точки зору родючості ґрунтів і сприятливого клімату для вирощування сільськогосподарських культур з різною тривалістю вегетаційного періоду. Однак, внаслідок недостатньої зволоженості, частих посух та суховіїв система землеробства цієї зони особливо потребує штучного зволоження.

Запорізька область займає третє місце в Україні по кількості земель, що зрошуються. Негативні тенденції для зрошення по країні в цілому також торкнулися і Запорізької області. Так, за останні 14 років площа зрошувальних земель скоротилася на 11,7 %, фактично политих земель – на 77 %, значно знизилась їх продуктивність, погіршилася родючість ґрунту, загострилися екологічні проблеми.

Поряд з не виправданою за науковими нормами структурою сівозмін, яка виснажує зрошувані землі, стоїть проблема недостатнього внесення добрив. Як відомо, у зрошуваному землеробстві взаємодія зрошення і добрив має особливе значення. Останні роки вноситься мінеральних добрив близько 15 % від потреб, органічних – до 10 % [3]. Це призвело до зниження продуктивності зрошуваних земель, бо винос поживних речовин із урожаєм перевищує ту їх кількість, що надходить у ґрунт. Наслідком цього стало значне зниження урожайності сільськогосподарських культур.

Середня урожайність основних сільськогосподарських культур по Запорізькій області, ц/га

Культури	1966-1970	1971-1975	1976-1980	1981-1985	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001-2004
Зернові культури всього								
на богарі	20,3	23,8	25,9	23,4	30,7	26,1	19,5	21,8
на зрошенні	31,2	34,5	35,2	34,4	39,1	32	25,4*	35,6*
кратність перевищення на зрошенні	1,53	1,44	1,35	1,47	1,27	1,22	1,3	1,63
Озима пшениця								
на богарі	22,7	28,1	29,5	27	38,1	31,1	25	26,2
на зрошенні	34,3	35,1	38,6	35,1	43	34,3	28,6*	34,8*
кратність перевищення на зрошенні	1,51	1,24	1,3	1,3	1,12	1,1	1,14	1,33
Зернобобові культури								
на богарі	16,7	15,2	17	14,4	16,9	18,9	12,3	17,4
на зрошенні	19,3	18,7	18,5	18,4	21,4	20,3	13,6*	22,4*
кратність перевищення на зрошенні	1,15	1,23	1,08	1,27	1,26	1,07	1,1	1,28
Кукурудза на зерно								
на богарі	21,7	22,7	25,6	25,5	29,3	21,3	18,9	15,3
на зрошенні	33,8	42,1	41,5	42,6	38,3	26,7	23,4*	38,6*
кратність перевищення на зрошенні	1,55	1,85	1,62	1,67	1,3	1,25	1,24	2,52
Соняшник								
на богарі	16,5	15,4	15,2	14,7	18,1	12,7	11,7	10,3
на зрошенні	17	18,9	16,2	17,4	20,2	15,4	14,1*	12,4*
кратність перевищення на зрошенні	1,03	1,22	1,06	1,18	1,11	1,21	1,2	1,2
Овочеві культури								
на богарі	101,4	96,8	107	89	113,2	77,2	76	91,5
на зрошенні	116	108,8	113,2	96,1	128,5	89,7	85,2*	157*
кратність перевищення на зрошенні	1,14	1,12	1,05	1,07	1,13	1,16	1,12	1,7

* у зв'язку з відсутністю статистичних даних, наводимо дані в середньому по декількох господарствах Запорізької області

Дані таблиці показують, що тенденція до зниження урожайності сільськогосподарських культур простежується як на богарних, так і на зрошуваних землях. Причому перевищення урожайності на зрошенні в порівнянні з богарними землями останні роки зовсім несуттєва. Це свідчить, що внаслідок нерационального та споживчого використання поливних земель, в сукупності з великими матеріальними та технологічними витратами на зрошення, його застосування стало неефективним навіть для виробників зони південного Степу. Однак, за даними багаторічних досліджень, в даному регіоні України було отримано приріст урожайності від зрошення озимої пшениці – в 3,2 рази, сої – в 2,6, кукурудзи на силос – в 3,4, кормових буряків – в 2,4, люцерни – в 3,5 [7]. При використанні сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур на зрошуваних землях, із застосуванням перспективних сортів та гібридів рослин в екстремальному за своїми погодними умовами 2003 році в Інституті рису Української академії аграрних наук (Херсонська область) було одержано озимої пшениці – 42 ц/га, кукурудзи на силос і зелений корм – 411,6 ц/га, в інших господарствах, із застосуванням зрошення – зерна кукурудзи – по 114 ц/га, овочів – по 487 ц/га [8]. Особливу увагу слід звернути на впровадження краплинного способу зрошення. Економія ресурсів, висока врожайність при мінімальних затратах роблять такий спосіб поливу одним з найперспективніших. Багато з агровиробників у перший же сезон господарювання не тільки покривають витрати на придбання й монтаж зрошувальної системи, а й отримують прибуток.

В Україні останні роки не приділяється належної уваги проблемам виробників, що застосовують зрошувачу меліорацію, а навіть ускладнюються деякі з них. Так, інститут зрошувачого землеробства УААН, який займався проблемами ефективного використання зрошуваних земель в Україні та був головною науковою установою з питань зрошення, за рішенням Президії УААН у 2000 році було перепрофільоване в Інститут землеробства південного регіону, який займається дослідженнями виробництва переважно на неполивних землях [9].

Державним комітетом статистики України у 2000 році (наказ №275 від 27.08.2000р.) з форми статистичної звітності № 29 –сг “Збір урожаю сільськогосподарських культур, плодово-ягідних та виноградних насаджень на зрошуваних землях України” було усунуто усі статистичні показники стосовно зрошуваних зе-

мель, що робить неможливим вивчати та аналізувати загальні тенденції у виробництві на зрошуваних землях.

Невирішене з початку реформування КСП питання з власністю внутрішньогосподарських меліоративних систем призвело до розкрадання та розукомплектації їх устаткування, відсутності мінімально необхідних ремонтно – відновлювальних робіт та оновлення меліоративного парку. Після прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2003 р. № 1253 “Про затвердження Порядку безоплатної передачі у комунальну власність об’єктів соціальної сфери, житлового фонду, у тому числі незавершеного будівництва, а також внутрішньогосподарських меліоративних систем колективних сільськогосподарських підприємств, що не підлягали паюванню в процесі реорганізації цих підприємств та передані на баланс підприємств – правонаступників”, агровиробники повинні власними силами повертати більшість меліоративних споруд до стану придатності та утримувати їх в належному стані, що для багатьох з них без залучення сторонніх інвестицій неможливо.

Оскільки коштів на придбання нової меліоративної техніки немає, аграрні підприємства ремонтують ті машини, що в них залишилися. З них майже 80% вже відпрацювали свій нормативний строк. Причому, такі типи дощувальних машин як “Дніпро”, “Кубань”, “Волжанка”, якими зараз поливається близько 20% зрошувальних земель, підтримувати у робочому стані стає практично неможливим внаслідок відсутності в Україні виробництва комплектуючих вузлів та деталей для цих типів машин. Хоча в Україні є заводи, які здатні виробляти та ремонтувати поливну техніку [10]. Актуальною також стала проблема наявності в новостворених господарствах кваліфікованих спеціалістів для управління та обслуговування меліоративної системи.

Отже, виходячи з вищесказаного можна констатувати, що зрошувальний меліоративний комплекс на Україні знаходиться в кризовому становищі. В стратегії виходу з означеної кризи лежить всеохоплююча реконструкція і вдосконалення існуючих меліоративних систем. При цьому необхідно здійснювати заходи загальнодержавного значення, зокрема:

- налагодження ретельного державного контролю за використанням меліорованих земель, проведення інвентаризації меліорованих земель та виведення з інтенсивного використання площ, які мають незадовільний меліоративний стан внаслідок підняття рівня ґрунтових вод і засолення;

- вирішення питання про фінансування та дотації або забезпечення пільгового кредитування відновлюваних робіт для доведення діючих меліоративних споруд до робочого стану. Налагодження постачання нової зрошувальної техніки товаровиробникам на основі лізингу;

- збереження цілісності керованого гідротехнічного комплексу, який забезпечує водою споживачів з різною формою власності, що потребує відпрацювання нових взаємовідносин при його управлінні, створення правових і законодавчих нормативних документів;

- відновлення статистичної звітності; поновлення наукових досліджень, в т.ч. економічного плану, оскільки сучасний стан умов господарювання робить розрахунки, які проводилися раніше, практично непридатними для умов сьогодення;

- організація державних замовлень на екологічно чисту продукцію з меліорованих земель та ін.

Джерела та література

1. Доповідь Першого віце-президента УААН, академіка Ситника В.П. // Агроінком. – 2003. - № 5-8. - с.3-10.
2. Благодатний В.І. Науково-методичні засади прогнозування еколого-економічної ситуації у зоні зрошення // Економіка АПК. – 2003. - №2. - с.71-74.
3. Коваленко П.І., Собко О.О. Розвиток та проблеми зрошуваних меліорацій в Україні // Вісник аграрної науки. - 2001. - №2. - с.46-51.
4. Паламарчук М.М. Еколого-економічні проблеми використання водних ресурсів у сільському господарстві // Економіка АПК. – 2000. - №10. – с. 21-25.
5. Бахтін Ю., Трегубчук В. Досвід зарубіжних країн у державній підтримці розвитку водного господарства // Водне господарство України. – 1997. – №2. – с.27-31.
6. Ушкаренко В.О. Зрошуване землеробство. - К.: Урожай, 1994. - 326 с.
7. Устойчивость земледелия – проблемы и пути решения / В.Ф. Сайко, А.М. Малиенко, Г.А. Мазур и др.; Под ред. В.Ф. Сайко. – 2-е изд., перераб. и дополн. –К.: Урожай, 1993. – 320с.
8. Староселець І. Жива вода Таврії // Президентський вісник. – 2004. - №14.
9. Писаренко В. Зрошення: здобутки, стан, проблеми // Пропозиція. – 2002. - №7. - с. 44-45.
10. Семена Н. Ахиллесова пята АПК – Украине придётся практически заново воссоздать поливное земледелие // Зеркало недели. – 2002. - №23 (398).

Баличиева Д.В.

ПРИРОДООХРАНЫЕ ТРАДИЦИИ В КУЛЬТУРЕ КРЫМСКИХ ТАТАР

Природа выступает для человека не только средством к жизнедеятельности, но в известной мере и самоценностью, составляя неотъемлемую часть его жизненного мира. Поэтому чистая рациональность не может быть определяющим и исключительным фактором, обеспечивающим гуманное, бережное отношение людей к природной среде” [1]. «Рациональное природопользование» невозможно без воспитания у подрастающего поколения любви к родному краю, уважения к традиционной народной культуре.

Народная культура – явление многогранное и сложное.

С второй половины XVIII века, после того как латинское слово *culture* было введено в широкий научный оборот, оно неоднократно меняло свою трактовку, постоянно расширяя значение. Сегодня, в русле современной тенденции взаимообогащения и интеграции естественнонаучного и гуманитарного знания, академик В.С. Степин в энциклопедической статье определяет культуру как “*систему исторически развивающихся надбиологических программ человеческой жизнедеятельности (деятельности, поведения и общения),*